

ภาวะผู้นำแนวพุทธของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

Buddhist-oriented Leadership of Local Administrators in Community Development of
Organic Agricultural Products in Rong Kwang Sub-district,
Rong Kwang District, Phrae Province

อรรณิชาภัทร์ วรรณกลิ้ง

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Ornichaphat wannaklung

Phrakru Sponkittibundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

Email: pansa-lacktasoy@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 20 กรกฎาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 21 กรกฎาคม 2567

Received: June 13, 2024; Revised: July 20, 2024; Accepted: July 21, 2024

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุมชนในตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ยังมีปัญหาและข้อจำกัดหลายด้าน เช่น กฎระเบียบ ข้อกฎหมาย การส่งเสริมอาชีพ และการบริหารจัดการ ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนา บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำ และ 3) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแนวพุทธ การวิจัยใช้วิธีการผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง 375 คน ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สำหรับวิจัยผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่าระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง และเสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแนวพุทธโดยใช้หลักสาราณียธรรมใน 6 ด้าน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในชุมชน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์; ภาวะผู้นำ; หลักสาราณียธรรม

Abstract

Community development in Rong Kwang Subdistrict, Rong Kwang District, Phrae Province, faces several issues and constraints, such as regulations, laws, occupational promotion, and management, which hinder development. This article aims to 1) study the leadership level of local

administrators in developing organic agricultural products in the community, 2) examine the relationship between the principles of Saraniyadhamma and leadership, and 3) propose guidelines for promoting Buddhist leadership among local administrators. The research employs a mixed-method approach, combining quantitative and qualitative methods. A sample group of 375 respondents answered questionnaires, and the data were analyzed for frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. For the qualitative part, 10 key informants were selected for in-depth interviews. The results indicated that the leadership level was moderate. The relationship between the principles of Saraniyadhamma and leadership was positively correlated at a relatively high level. The study also proposed guidelines for promoting Buddhist leadership using the six principles of Saraniyadhamma to develop organic agricultural products in the community.

Keywords: Organic products; Leadership; Saraniyadhamma principles

บทนำ

ปัญหาที่จังหวัดแพร่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ ประชาชนมีฐานะยากจนมีรายได้ต่ำกว่าค่ากลางของประเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจในการเพิ่มมูลค่าของสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรที่เป็นสินค้าหลักและสำคัญของจังหวัด นอกจากนี้ปัญหาก็กรรรมภาคการเกษตร ยังมีการใช้สารเคมีในสัดส่วนที่สูง ใช้วิธีการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีความหลากหลาย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะอำเภอร่องกวาง ที่มีวิสัยทัศน์ “ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจก้าวหน้า ทรัพยากรสมบูรณ์” เน้นส่งเสริมอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยและสร้างมูลค่าเพิ่ม เมื่อวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่พบว่ามีปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ และการเกษตรปลอดภัย (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566)

ประกอบกับรายงานการควบคุมภายในของเทศบาลตำบลร่องกวาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า มีปัจจัยที่ต้องควบคุมจากกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลร่องกวาง ประจำปี 2566 - 2570 เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอแผนงาน/โครงการ เนื่องจากผู้เข้าร่วมจัดทำแผนมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งแผนงาน / โครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณให้ความสำคัญเรื่องโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะด้านการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรยังขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งนี้เกษตรกรในชุมชนเริ่มทำการเกษตรปลอดภัยและเกษตร

อินทรีย์มากขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต รวมถึงเพื่อตอบสนองกับความต้องการของลูกค้าในกลุ่มห่วงโซ่สุขภาพ มีการสร้างเครือข่าย ในหมู่บ้านผลิตผัก ปลุกผักสวนครัวแบบอินทรีย์เพื่อจำหน่าย แต่ผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูป ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและให้ความสนใจเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีการนำผลิตภัณฑ์ด้านเกษตรจากแหล่งอื่น เข้ามาบริโภคและจัดจำหน่ายในพื้นที่ (สำนักงานเทศบาลตำบลร่องกวาง, 2565)

ผู้ปกครองท้องที่ในตำบลร่องกวางเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนและการพัฒนาส่งเสริมสัมมาชีพให้กับประชาชนในเขตการปกครองท้องที่ มาอย่างต่อเนื่องแต่อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองท้องที่ ก็ยังมีข้อติดขัดหรือมีปัญหาในการพัฒนาชุมชน หลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านกฎระเบียบ ข้อกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาส่งเสริมด้านอาชีพ เพราะเป็นเพียงผู้ปกครองท้องที่ ส่วนการพัฒนาชุมชนหรือการของบประมาณไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ด้านการบริหารจัดการตามกฎระเบียบ ข้อบังคับในบทบาทหน้าที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเท่าที่ควร นำมาซึ่งข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ได้ไม่เต็มศักยภาพหากผู้ปกครองท้องที่มีภาวะผู้นำที่สูง ก็สามารถเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนในด้านผลิตภัณฑ์ได้อย่างเต็มศักยภาพ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มิได้มีสถานภาพเป็นข้าราชการ แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการปกครองหรือบำบัดทุกข์ บำรุงสุข เป็นผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องที่ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับเทศบาล ได้แก่ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล การจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การจัดทำแผนพัฒนาสี่ปีของเทศบาลและบทบาทความร่วมมือในด้านอื่น (สิริกาญจน์ เอี่ยมอาจหาญ, 2564) นอกจากนี้ยังมีปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการเวลาระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่และกำนัน และการประกอบอาชีพ (2) การมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่ยังไม่เข้มแข็ง (3) ขาดการประสานงานที่ดี กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และ (5) มีความขัดแย้งของประชาชนบางกลุ่มในหมู่บ้านและตำบล (อำนวย ปาอ้าย, 2561) งานวิจัยในครั้งนี้ จึงมีความมุ่งหวังที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ และนำหลักสาราณียธรรมาบูรณาการกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ซึ่งประกอบด้วย 1) เมตตาทายกรรม การแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกาย 2) เมตตาวจิกรรม การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน 3) เมตตาโมกรรม มีจิตที่ปรารถนาดีต่อกัน 4) สาธารณโภคี การจัดสรรผลประโยชน์ ที่เหมาะสมและการใช้สาธารณูปโภคร่วมกัน 5) สีสสามัญญตา มีความประพฤติที่เหมาะสมต่อกัน 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นที่ตรงกันเหมือนกัน เพื่อให้ผู้ปกครองท้องที่นำหลักธรรมมาประยุกต์กับการแสดงบทบาทตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น และประยุกต์หลักธรรมสู่การดำเนินงานร่วมกัน เกิดการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาภาคการเกษตร มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแนวพุทธของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์เกษตร

อินทรีย์ ให้ประสบผลสำเร็จโดยนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการในการพัฒนาชุมชนและเพิ่มขีดความสามารถของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำแนวพุทธของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสุ่มแบบบังเอิญกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในตำบลร้องกวาง จำนวน 375 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 5 กลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) กลุ่มผู้ปกครองท้องถิ่น จำนวน 2 คน 3) กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านเกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 คน 4) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 5) นักวิชาการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์, 2546) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำแนวพุทธของผู้ปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยมีกล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึกและเครื่องอัดเสียงใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกำนันตำบลร้องกวางเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพ ติดต่อประสานขอนัดสัมภาษณ์ เชิงลึกทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลด้วยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ คือการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ประกอบบริบท และนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยทุกด้านระดับปานกลาง เท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับปานกลาง เท่ากับ 3.35 รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 3.21 ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งบรรลุผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง เท่ากับ 3.11 ส่วนด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดระดับปานกลาง เท่ากับ 3.08 ตามลำดับ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้าน ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ทั้ง 4 ด้าน	ระดับภาวะผู้นำ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1 ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	3.35	0.63	ปานกลาง
2 ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	3.21	0.61	ปานกลาง
3 ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งบรรลุผลสำเร็จ	3.11	0.70	ปานกลาง
4 ด้านภาวะผู้นำแบบสั่งการ	3.08	0.68	ปานกลาง
ภาพรวม	3.18	0.56	ปานกลาง

ส่วนระดับการใช้หลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง เท่ากับ 3.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเมตตามโนกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับปานกลาง เท่ากับ 3.50 รองลงมาคือ ด้านศีลสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง เท่ากับ 3.47 ด้านเมตตาทายกรรม มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางเท่ากับ 3.46 ด้านทักขิสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง เท่ากับ 3.38 ด้านเมตตาวจีกรรม

มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง เท่ากับ 3.35 ส่วนด้านสาธารณโภคี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดระดับปานกลาง เท่ากับ 3.33 ตามลำดับ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ตามหลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม

หลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์	ระดับภาวะผู้นำ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1 ด้านเมตตามโนกรรม มีจิตปรารถนาดีต่อกัน ปราศจากอกุศลจิต	3.50	0.61	ปานกลาง
2 ด้านศีลสามัญญดา มีความประพฤติที่เหมาะสมต่อกัน	3.47	0.61	ปานกลาง
3 ด้านเมตตาทายกรรม การแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกาย	3.46	0.64	ปานกลาง
4 ด้านทิวฐิสามัญญดา มีความเห็นที่ตรงกันเหมือนกัน มีความสามัคคีปรองดองกัน	3.37	0.59	ปานกลาง
5 ด้านเมตตาจริกรรม การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน	3.35	0.63	ปานกลาง
6 ด้านสาธารณโภคี การจัดสรรผลประโยชน์เหมาะสมและ การใช้สาธารณูปโภคร่วมกัน	3.32	0.61	ปานกลาง
รวม	3.41	0.54	ปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .746^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเมตตาทายกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง($r = .564^{**}$) ด้านเมตตาจริกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .775^{**}$) ด้านเมตตามโนกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .693^{**}$) ด้านสาธารณโภคีมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .736^{**}$) ด้านศีลสามัญญดา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .700^{**}$) และด้านทิวฐิสามัญญดา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .754^{**}$) ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่	ตัวแปรตาม			
		1. ด้านภาวะผู้นำแบบผู้ส่งเสริม	2. ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	3. ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4. ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งบรรลุผลสำเร็จ
ตัวแปรอิสระ	จังหวัดแพร่				
หลักสราณียธรรม	.746**	.653**	.737**	.671**	.630**
1. เมตตากายกรรม	.647**	.517**	.750**	.506**	.462**
2. เมตตาวจีกรรม	.775**	.579**	1.000**	.558**	.541**
3. เมตตามโนกรรม	.693**	.514**	.803**	.544**	.529**
4. สาธารณโภคี	.736**	.622**	.736**	.583**	.591**
5. สีสสามัญญตา	.700**	.555**	.671**	.633**	.556**
6. ทิฐีสสามัญญตา	.754**	.646**	.607**	.707**	.633**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแนวพุทธของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ ดังนี้ (1) ด้านเมตตากายกรรม ผู้ปกครองท้องที่ควรจริงจังในการเปิดโอกาสและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต (2) ด้านเมตตาวจีกรรม ผู้ปกครองท้องที่ควรชี้แจงอธิบายอย่างสร้างสรรค์ในการสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรเพื่อให้เกิดความมั่นคงในอาชีพและมีความยั่งยืนในพื้นที่ เกิดอัตลักษณ์เชิงสร้างสรรค์ของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (3) ด้านเมตตามโนกรรม ผู้ปกครองท้องที่ควรมีความปรารถนาดีในการสั่งการเพื่อให้การปฏิบัติงานกับเกษตรกรบรรลุผลสำเร็จ (4) ด้านสาธารณโภคี ผู้ปกครองท้องที่ควรจัดสรรผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเป็นธรรม อีกทั้งควรจัดหาแหล่งเงินทุนมาส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (5) ด้านสีสสามัญญตา ผู้ปกครองท้องที่ควรปรารถนาดีในการมอบหมายงานที่ถูกต้องและปฏิบัติได้จริงกับเกษตรกรอย่างเสมอภาค นอกจากนี้ควรเป็นตัวอย่างที่ดีด้านการประพฤติตนให้เหมาะสมกับการสนับสนุนและคัดเลือกคนที่มีความสามารถเข้ามาร่วมทำงาน ทั้งนี้ต้องเข้าใจศักยภาพการผลิตของเกษตรกรและสนับสนุนให้ตรงตามความต้องการ (6) ด้านทิฐีสสามัญญตา ผู้ปกครองท้องที่ควรมีความคิดเห็นในการสร้างความสามัคคีปรองดองเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสำเร็จ และภาวะผู้นำแบบสั่งการ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยในตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.56$) ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.57$) และภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.44$) (พระอธิการวรวิทย์ วชิโร, 2565)

2. การพิจารณาแต่ละด้านสามารถสรุปได้ดังนี้:

2.1 ภาวะผู้นำแบบสั่งการ: ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) ผู้ปกครองท้องที่ตัดสินใจโดยยึดผลประโยชน์ของชุมชน วางแผนการปฏิบัติงาน และกำหนดกฎระเบียบ สอดคล้องกับงานวิจัยในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ ($\bar{X} = 4.15$) ที่พบว่าผู้นำมีการทำงานตั้งใจและมีการชี้แนะอย่างชัดเจน (พระเมธี สิริปณฺโน, 2564)

2.2 ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน: ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.64) ผู้ปกครองท้องที่สร้างบรรยากาศที่ดี เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าพบ มีความเมตตา และสนับสนุนให้ก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยในตำบลไทรย้อย อำเภอเด่นชัย ($\bar{X} = 4.04$) ที่พบว่าผู้นำมีบทบาทในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน (จิตติศิริพัฒน์ รุ่งพรหมมา, 2564)

2.3 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม: ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) ผู้ปกครองท้องที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยในตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ($\bar{X} = 3.52$) ที่พบว่าผู้นำมีส่วนร่วมกับประชาชนในการพัฒนาและมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการระดมทรัพยากร (แทนพันธุ์ โกสุรินทร์, 2567)

2.4 ภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสำเร็จ: ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) ผู้ปกครองท้องที่ตั้งความคาดหวังในความสำเร็จและปรับปรุงผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 3.49$) ที่พบว่าผู้นำมอบหมายงานและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม (วรัญญา ทองเสริม, 2567)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารณียธรรมกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = .746^{**}$) สอดคล้องกับงานวิจัยในเทศบาลตำบลปากกาง อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ($r = .693^{**}$) ที่พบว่าหลักสารณียธรรมมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน (พระศิวิสินธุ์ ฐานสมปนฺโน, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของรังสิยา แสนทวีสุข และสุภัทรรค์ดี คำสามารถ (2567) ที่พบว่าภาวะผู้นำแบบบริการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.51$, Sig=0.00)

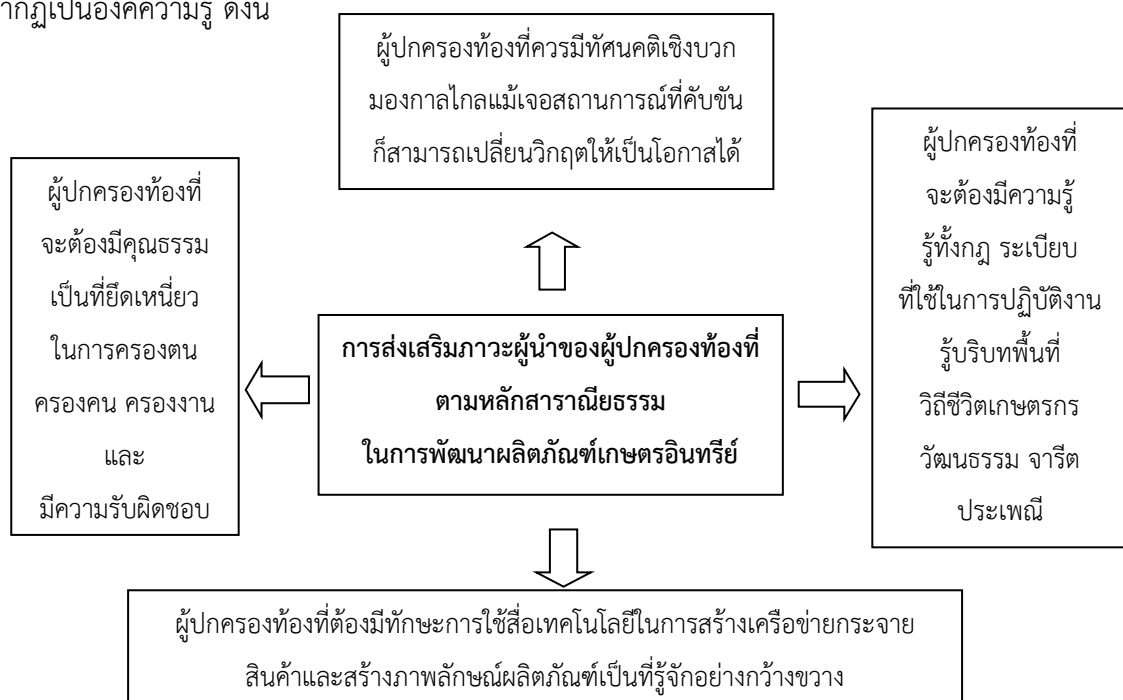

4. แนวทางการประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ: (1) เมตตากายกรรม: ผู้ปกครองท้องที่ต้องเป็นที่น่าับถือ มีความรู้ในกฎหมายและกฎระเบียบทางสังคม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม (ชวลันธุ์ ปาสิร์วี, 2567) (2) เมตตาวจีกรรม: ใช้วาจาที่สุภาพและมีวาทศิลป์ในการพูดจูงใจให้เกิดความสามัคคี (พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวิโก, 2565) (3) เมตตามโนกรรม: มีจิตใจปรารถนาดี สร้างความรัก ความสามัคคี และกระตุ้นคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม (พระเมธีวัชรประชาทร, 2566) (4) สาธารณโภคี: แบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส (ณรงค์ กฤติขจรกรกุล, 2561) (5) สีสสามัญญตา: ประพฤติอย่างเหมาะสม มีศิลปะในการจูงใจให้เกษตรกรเกิดการพัฒนาศักยภาพ (สนธยา พลศรี, 2547)

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์

การพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ โดยการนำหลักสราณียธรรม คือ ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา ทิฐีสสามัญญตา มาประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องที่ในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ทั้งด้านสั่งการ ด้านสนับสนุน ด้านมีส่วนร่วม และด้านมุ่งบรรลุผลสำเร็จ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาได้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าจะให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จึงต้องมีเครือข่ายในการขับเคลื่อนที่เน้นการมีส่วนร่วม อีกทั้งนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์อย่างจริงจัง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนเข้ามาขับเคลื่อนก็จะส่งผลให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ปรากฏเป็นองค์ความรู้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย**1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

1.1 ผู้ปกครองท้องที่ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้ตรงกับความ ต้องการของเกษตรกรและสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อความต่อเนื่องของงบประมาณ

1.2 ผู้ปกครองท้องที่ควรส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้มีอัตลักษณ์พื้นถิ่น โดยให้ความสำคัญกับ คุณภาพการผลิตทั้งปริมาณและมูลค่า และมีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี วิถี ชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 ผู้ปกครองท้องที่ควรจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อค้นหาศักยภาพ กระบวนการผลิตให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้มี ความร่วมสมัย เกิดอัตลักษณ์เชิงสร้างสรรค์

1.4 ผู้ปกครองท้องที่ควรวางนโยบายด้านการพัฒนาที่สร้างความเจริญด้านรายได้และคุณภาพชีวิตของ เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติ ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ในเขต เทศบาลตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพุทธธรรมกับการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมด้านผลิตภัณฑ์ เกษตรอินทรีย์ อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

ชวัลณัฐ ปาสิย์รวี, อภิรมย์ สีตาคำ และประเสริฐ ปอนถิ่น. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม คุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 4 (2), 50-64.

ณรงค์ กฤติขจรกรกุล. (2561). การทำเกษตรอินทรีย์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ ยั่งยืน กรณีศึกษาปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

แทนพันธุ์ โกสุวินทร์ และกฤษฎีกิตติฐานัส. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร.

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย, 5 (1), 30-43.

อิตติศิริพัฒน์ รุ่งพรหมมา. (2564). บทบาทของผู้นำท้องที่ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลไทรย้อย อำเภอดงขัณฑ์ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์) และคณะ. (2565). แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(1), 1-10.
- พระเมธี สิริปัญญา (วังไฉน). (2564). ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักพุทธธรรมของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลป่าเมต อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทียโย). (2566). การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตร ตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม. คุชฎินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศิวสินธุ์ ฐานสมปนโน (กันทะเรียน). (2565). ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปากกาง อำเภอลอง จังหวัดแพร่. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการวรวิทย์ วชิโร (บุญตัน). (2565). ภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตำบลห้วยม้า อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสียา แสนทวิสุข และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบริการของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 5 (1), 57-70
- วรัญญา ทองเสริมและ กฤษฎี กิตติฐานัส. (2567). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา. วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 5 (1), 102-114.
- สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานจังหวัดแพร่. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ (พ.ศ. 2562 - 2564). กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.
- สำนักงานเทศบาลตำบลร้องกวาง. (2565). รายงานการควบคุมภายในประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักปลัดเทศบาล: เทศบาลตำบลร้องกวาง.
- สิริกาญจน์ เอี่ยมอาจหาญ. (2564). สถานภาพและบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับเทศบาลตำบล จังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(2), 47-64.
- อำนวย ปาอ้าย. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านและกำนันในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 6(12), 1-9.

